

PRG036 – Technologie XML

Přednáší:

Irena Mlýnková (mlynkova@ksi.mff.cuni.cz)

Martin Nečaský (necasky@ksi.mff.cuni.cz)

LS 2011

Stránka přednášky:

<http://www.ksi.mff.cuni.cz/~mlynkova/prg036/>

Organizace přednášky, cvičení, zkoušky

<http://www.ksi.mff.cuni.cz/~mlynkova/prg036/>

Osnova předmětu

- ❑ Úvod do principů formátu XML, přehled XML technologií, jazyk DTD
  - ❑ Datové modely XML, rozhraní DOM a SAX
  - ❑ Úvod do jazyka XPath
  - ❑ Úvod do jazyka XSLT
  - ❑ XPath 2.0, XSLT 2.0
  - ❑ Úvod do jazyka XML Schema
  - ❑ Pokročilé rysy jazyka XML Schema
  - ❑ Přehled standardních XML formátů
  - ❑ Úvod do jazyka XQuery
  - ❑ Pokročilé rysy jazyka XQuery, XQuery Update
  - ❑ Úvod do XML databází, nativní XML databáze, číslovací schémata, structural join
  - ❑ Relační databáze s XML rozšířením, SQL/XML
-

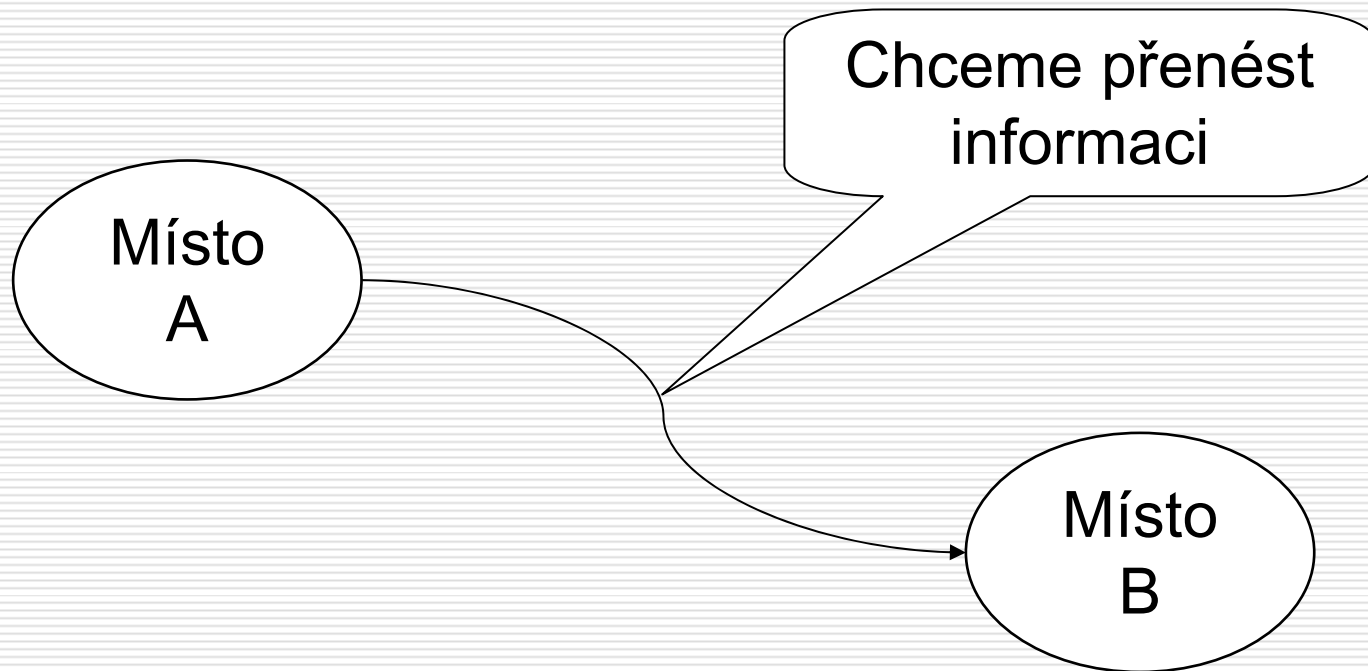

Úvod do principů formátu XML

Motivace

Např.: chceme přenést zprávu

Jan Amos,
Karel Hynek

Ahoj!

Pozdrav z říše divů!

Alenka

P.S. Napište mi!

Jako „nestrukturovaný“ text?

Jan Amos, Karel Hynek Ahoj! Pozdrav z říše divů

Jako „nestrukturovaný“ text?

Karel Hynek Ahoj! Pozdrav z říše divů! Alenka P

Jako „nestrukturovaný“ text?

Ahoj! Pozdrav z říše divů! Alenka P.S. Napište

Jako „nestrukturovaný“ text?

Pozdrav z říše divů! Alenka P.S. Napište mi!

Jako „nestrukturovaný“ text?

Alenka P.S. Napište mi!

Jako „nestrukturovaný“ text?

Alenka P.S. Napište mi!

Jak ale (automatizovaně) zjistit,
kdo nám to vlastně píše?

Zavedeme konstrukci „značka” (tag)

Počáteční značka – otevírací
závorka (start tag)

<značka>tělo</značka>

Koncová značka –
zavírací závorka
(end tag)

Jednotlivé složky zprávy označíme

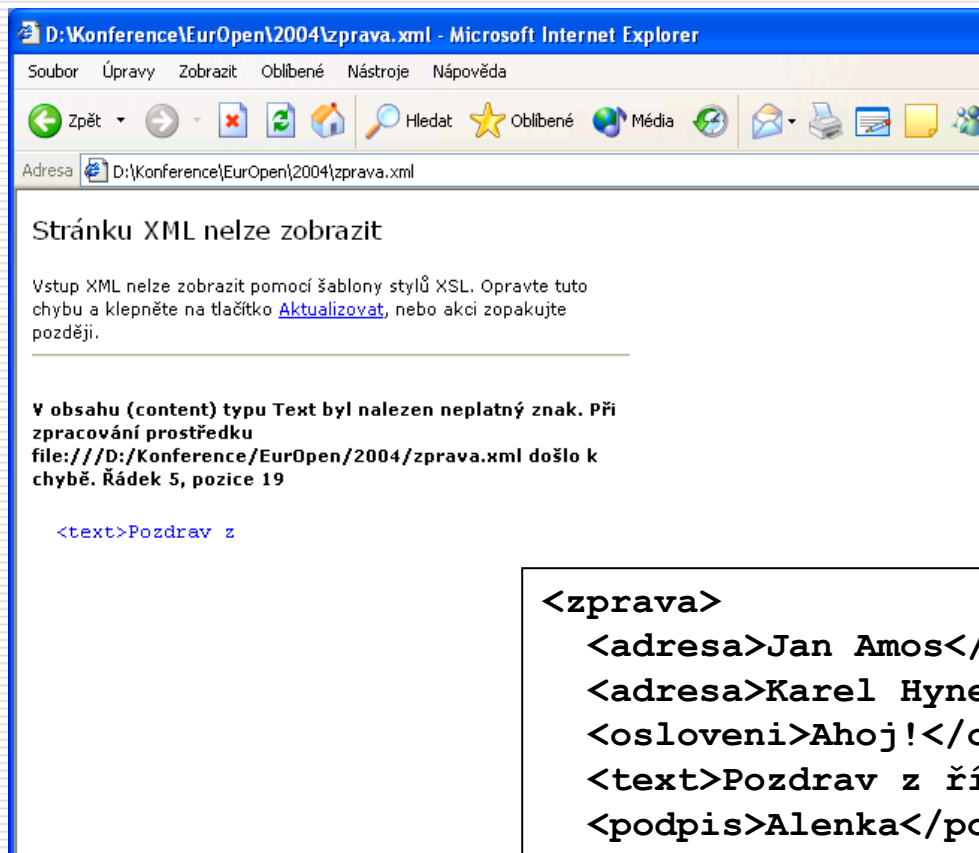
```
<adresa>Jan Amos</adresa>  
<adresa>Karel Hynek</adresa>  
<osloveni>Ahoj!</osloveni>  
<text>Pozdrav z říše divů!</text>  
<podpis>Alenka</podpis>  
<dodatek>Napište mi!</dodatek>
```

A zabalíme do závorek

```
<zprava>  
  <adresa>Jan Amos</adresa>  
  <adresa>Karel Hynek</adresa>  
  <osloveni>Ahoj!</osloveni>  
  <text>Pozdrav z říše divů!</text>  
  <podpis>Alenka</podpis>  
  <dodatek>Napište mi!</dodatek>  
</zprava>
```

Pro zobrazení správného textu prohlížečem to ještě nestačí


```
<zprava>
  <adresa>Jan Amos</adresa>
  <adresa>Karel Hynek</adresa>
  <osloveni>Ahoj!</osloveni>
  <text>Pozdrav z říše divů!</text>
  <podpis>Alenka</podpis>
  <dodatek>Napište mi!</dodatek>
</zprava>
```


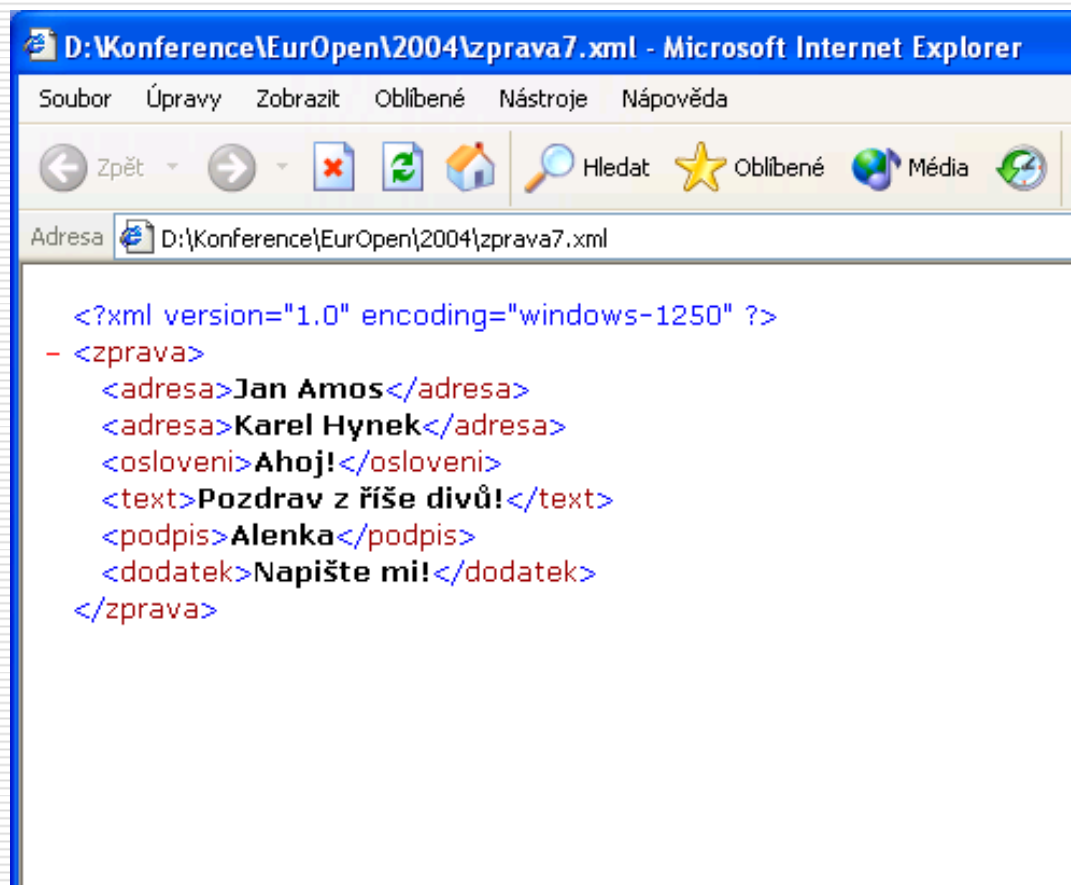
Musí se přidat informace o kódování

- ❑ Implicitně je dokument v kódu ISO 10646 ([Unicode](#))
  - ❑ Pro komunikaci se světem se používá UTF-8
    - Kompatibilní s ASCII
    - Další znaky kódovány na 2 až 6-ti bytech
    - Obsahuje všechny znaky všech abeced
  - ❑ Pro češtinu lze použít ISO-8859-2 nebo Windows-1250
-

Lepší, ale stále to ještě není ono – nepopsali jsme způsob zobrazení dokumentu

---

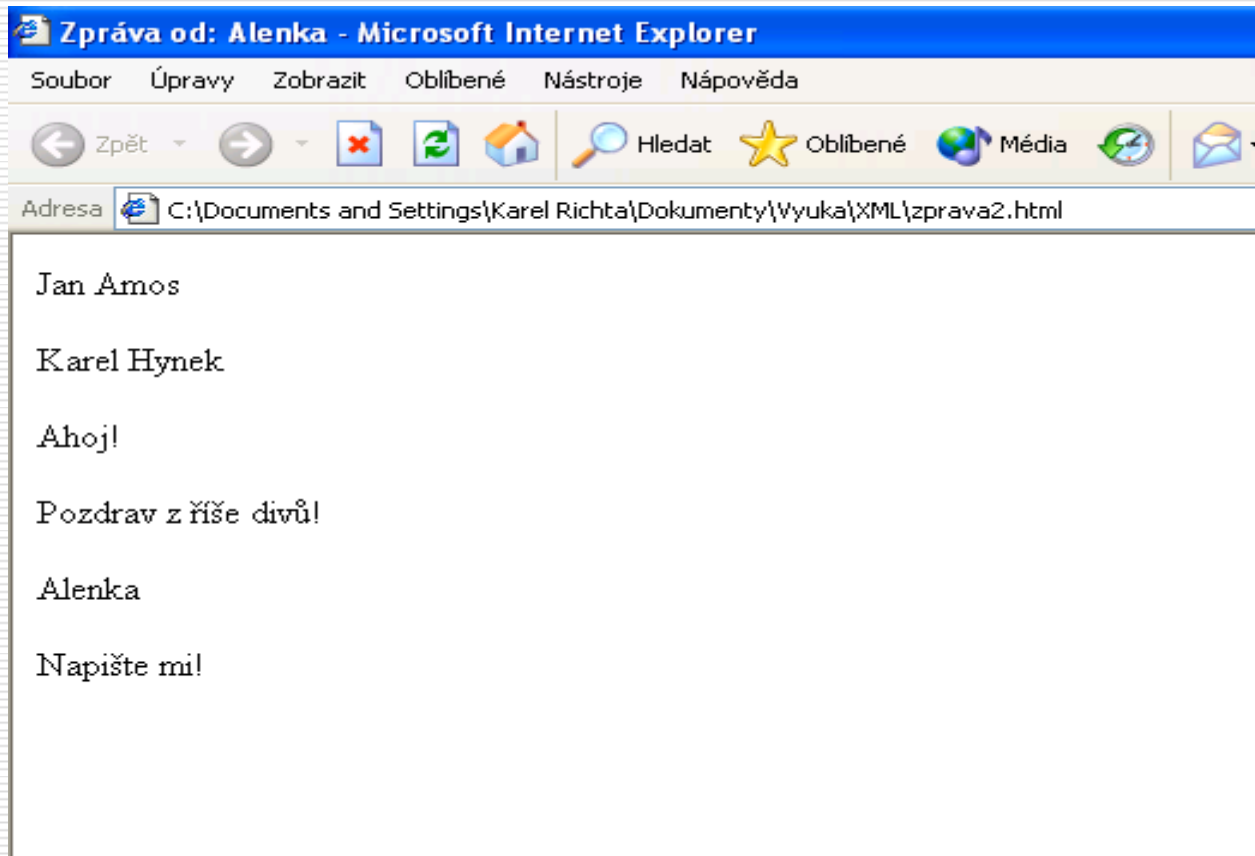
Např. transformujeme do HTML

```
<html encoding="windows-1250">
  <head>
    <title>Zpráva od: Alenka</title>
  </head>
  <body>
    <p>Jan Amos</p>
    <p>Karel Hynek</p>
    <p>Ahoj!</p>
    <p>Pozdrav z říše divů!</p>
    <p>Alenka</p>
    <p>Napište mi!</p>
  </body>
</html>
```

Prohlížeč teď „ví“ co s daty

O co nám jde?

- ☐ Samotná data se těžko zpracovávají
  - ☐ Potřebujeme:
    - Zajistit aby příslušný program datům rozuměl = doplnit význam jednotlivých částí
  - ☐ Př. HTML – popis vizualizace dat pro HTML prohlížeč
    - Problém 1: Co když nás nezajímá jen vizualizace?
    - Problém 2: HTML má volnou strukturu
      - ☐ Komplikuje zpracování
  - ☐ Řešení: XML
-

XML

- **XML** (eXtensible Markup Language) je formát pro přenos a výměnu obecných dokumentů
    - Extensible Markup Language (XML) 1.0 (Fifth Edition)
    - <http://www.w3.org/TR/xml/>
  - XML je podmnožina (aplikace) **SGML** (Standard Generalized Markup Language - ISO 8879)
    - Umožňuje přenos dokumentu spolu s popisem jeho struktury (syntaxe)
  - XML se nezabývá způsobem prezentace dokumentů – je to syntaktický nástroj
-

XML dokument

- XML dokument je **správně formovaný** / dobře vytvořený (well-formed), když:
    - Má úvodní XML deklaraci (prolog)
    - Je dobře uzávorkován
      - Každý element obsahuje **počáteční** i **koncový tag/závorku**
      - Odpovídající závorky mají stejné jméno (case sensitivity)
`<a></A>`
      - Dvojice závorek se nekříží
`<a><b></a></b>`
      - Celý dokument je uzavřen v jediném **kořenovém elementu**
-

Prolog

- ❑ Informace pro SW, že se jedná o XML dokument
  - Musí obsahovat deklaraci verze XML
    - ❑ Máme 1.0 a 1.1
  - Může obsahovat informací o kódování a samostatnosti dokumentu
- ❑ Deklarace verze:
`<?xml version="1.1"?>`
- ❑ Pokud není v UTF-8:
`<?xml version="1.1" encoding="iso-8859-2"?>`
- ❑ Pokud je bez odkazů mimo dokument:
`<?xml version="1.1" standalone="yes"?>`

vždy malá písmena

Elementy

```
<?xml version="1.1" encoding="iso-8859-2"?>
<zprava>
  <adresa>
    <jmeno>Jan Amos</jmeno>
    <ulice>Severní 12</ulice>
  </adresa>
  <osloveni>Ahoj!</osloveni>
  <text>Pozdrav z <it>říše divů</it>!</text>
  <podpis>Alenka</podpis>
  <priloha/>
</zprava>
```

Element s
elementovým
obsahem

Element s textovým
obsahem

Element se smíšeným
obsahem

Prázdný element

Kořenový
element

```
<priloha></priloha>
```

Atributy

```
<?xml version="1.1" encoding="iso-8859-2"?>
<zprava>
  <adresa>
    <jmeno>Jan Amos</jmeno>
    <ulice>Severní 12</ulice>
  </adresa>
  <osloveni>Ahoj!</osloveni>
  <text>Pozdrav z <it>říše divů</it>!</text>
  <podpis>Alenka</podpis>
  <priloha cesta="obr1.png"/>
</zprava>
```

Element s
atributy

Název
atributu

Hodnota
atributu

Další prvky XML dokumentu

```
<?xml version="1.1" encoding="iso-8859-2"?>
<zprava>
  <!-- komu zprávu doručit? -->
  <adresa>Jan Amos</adresa>
  <text>
    <![CDATA[
      for (i=0; i < 10; $++)
      {
        document.writeln("<p>Ahoj</p>");
      }
    ]]>
  </text>
  <podpis>Alenka</podpis>
  <datum><?php echo Date("d.m.Y") ?></datum>
</zprava>
```

Komentář

Sekce
CDATA

Instrukce
pro
zpracování

Jazyk DTD

DTD

- Problém: Správná strukturovanost nestačí
    - Potřebujeme omezit sadu značek a jejich obsah
  - Definice typu dokumentu (Document Type Definition – **DTD**) popisuje strukturu (gramatiku) dokumentu
    - Pomocí regulárních výrazů
  - **Validní** XML dokument = správně strukturovaný dokument odpovídající dané gramatice
    - Existují i další jazyky – XML Schema, Schematron, RELAX NG, ...
-

Struktura validního dokumentu

```
<?xml version="1.0" ?>
<!DOCTYPE kořenový-element [
...
]>
<kořenový-element> ... </kořenový-element>
```

Deklarace typu
dokumentu

- Může být **interní** (gramatika je přímo uvnitř DOCTYPE) nebo **externí** (pouze odkaz na gramatiku uvedenou v externím souboru)
    - Interní nemá moc význam
    - Obojí současně je přípustné
      - Lokální deklarace mají přednost před externími
-

Příklad: externí a interní DTD

```
<?xml version="1.0" encoding="UTF-8"?>
<!DOCTYPE pozdrav [
    <!ELEMENT pozdrav (#PCDATA)>
]>
<pozdrav>Hello, world!</pozdrav>
```

```
<?xml version="1.0"?>
<!DOCTYPE pozdrav SYSTEM "pozdrav.dtd">
<pozdrav>Hello, world!</pozdrav>
```

```
<?xml version="1.0"?>
<!DOCTYPE html PUBLIC "-//W3C//DTD XHTML 1.0 Strict//EN"
"http://www.w3.org/TR/xhtml1/DTD/xhtml1-strict.dtd">
<html> ... </html>
```

PUBLIC "veřejný identifikátor" "URI"

Základní značky DTD

- ❑ Deklarace typu dokumentu

`<!DOCTYPE ... >`

vše velkými písmeny

- ❑ Deklarace typu elementu

`<!ELEMENT ... >`

- ❑ Deklarace seznamu atributů

`<!ATTLIST ... >`

- ❑ Deklarace entity

`<!ENTITY ... >`

- ❑ Deklarace notace

`<!NOTATION ... >`

Deklarace typu elementu

```
<!ELEMENT rodic (potomek*)>
```

```
<rodic>  
  <potomek> ... </potomek>  
  <potomek> ... </potomek>  
  ...  
</rodic>
```

- Název elementu + deklarace přípustného obsahu
    - Prázdný, libovolný, textový, smíšený, elementový
-

Deklarace typu elementu

,	... sekvence
	... selekce
?	... iterace (0 nebo 1)
+	... iterace (1 a více)
*	... iterace (0 a více)

☐ Prázdný obsah

`<!ELEMENT priloha EMPTY>`

☐ Libovolný obsah

`<!ELEMENT kontejner ANY>`

☐ Textový obsah

`<!ELEMENT prijmeni (#PCDATA)>`

☐ Smíšený obsah

`<!ELEMENT text (#PCDATA|it)*>`

☐ Elementový obsah

`<!ELEMENT zprava (adresa,text)>`

`(nazev, (autor|editor)?, p*, (nadpis,p+)*)`

Deklarace atributu

Pořadí v dokumentu
je libovolné

```
<!ATTLIST osoba cislo ID #REQUIRED  
               zamestnan CDATA #FIXED "ano"  
               dovolena (ano|ne) "ne">
```

- ❑ Atributy elementu `osoba`
  - ❑ Atribut `cislo` je unikátní identifikace (ID) a je povinný (#REQUIRED)
  - ❑ Atribut `zamestnan` obsahuje text (CDATA), je konstantní (#FIXED) a má implicitní neměnnou hodnotu (`ano`)
  - ❑ Atribut `typ` je výčet (`ano` nebo `ne`), implicitní hodnota je `ne`
-

Datové typy atributů

- ❑ CDATA – libovolný řetězec znaků
- ❑ Výčtový typ
- ❑ ID – jednoznačný identifikátor (**v rámci dokumentu**), musí to být řetězec písmen, cifer a znaků „-“, „_“, „:“, „.“, nejlépe v ASCII, musí začínat písmenem, nebo znakem „_“
- ❑ IDREF – odkaz na ID jiného elementu v rámci dokumentu
- ❑ IDREFS – seznam odkazů oddělených mezerami
- ❑ NMTOKEN – hodnota, tj. řetězec podobný jako ID, který ale může začínat cifrou a není jednoznačný
- ❑ NMTOKENS – hodnoty
- ❑ ENTITY – odkaz na externí **entitu**
- ❑ ENTITIES – seznam odkazů

viz dále

Požadavky na hodnoty atributů

- ❑ #REQUIRED – povinný atribut
  - ❑ #IMPLIED – nepovinný atribut
  - ❑ #FIXED – pevná hodnota atributu
-

Deklarace entity

- ☐ Prakticky se využívají pouze triviální případy
- ☐ Asociace názvu a hodnoty, kterou lze opakovaně využívat
- ☐ Dělení 1:
  - Parsované = text, kterým je nahrazen odkaz na entitu a stává se součástí XML dokumentu
    - ☐ Odkazujeme referencemi
  - Neparsované = zdroj, jehož obsahem může být cokoli (např. binární data)
    - ☐ Odkazujeme atributem typu ENTITY/ENTITIES
    - ☐ Musí s ní asociována **notace**
- ☐ Dělení 2:
  - Obecné – v XML dokumentech
  - Parametrické – v DTD
- ☐ Dělení 3: Interní vs. externí

viz dále

Znakové entity

- Možnost vložení libovolného znaku s daným kódem
  - Hexadecimální nebo decimální

Vyřešte nerovnost $3x \text{ \&\#x3C; } 5$

- Předdefinované entity pro speciální znaky

Vyřešte nerovnost $3x \text{ \< } 5$

&	... amp
<	... lt
>	... gt
'	... apos
"	... quot

Obecné entity

□ Interní entita

- Použití: Opakující se části XML dokumentů

```
<!ENTITY stav "pracovní verze">
```

```
<poznámka>Současný stav dokumentu je  
&stav;</poznámka>
```

□ Externí parsovaná entita

- Použití: Modularizace XML dokumentů

```
<!ENTITY xml-serial SYSTEM "xml-serial.txt">
```

Obecné entity

- Externí neparsovaná entita
  - Použití: Odkaz na ne-XML data

nebo PUBLIC

```
<?xml version="1.0" encoding="windows-1250"?>
<!DOCTYPE zprava [
  <!NOTATION avi SYSTEM
    "C:/Program Files/Video Player/Player.exe">
  <!ENTITY video SYSTEM "video.avi" NDATA avi>
  <!ELEMENT video-dovo (#PCDATA)>
  <!ATTLIST video-dovo src ENTITY>
]>
```

Deklarace notace

```
<zprava>Přikládám video z dovolené <video-dovo
src="video"/>.</zprava>
```

Parametrické entity

□ Interní entita

- Použití: Opakující se části DTD

```
<!ELEMENT clanek (automobil*)>
<!ENTITY % atributy
    "barva (modra|bila|cerna) #REQUIRED
    rychlost (velka|mala) #IMPLIED" >
<!ELEMENT automobil (#PCDATA)>
<!ATTLIST automobil %atributy; >
<!ELEMENT motocykl (#PCDATA)>
<!ATTLIST motocykl %atributy; >
<!ELEMENT kolo (#PCDATA)>
<!ATTLIST kolo %atributy; >
```

Parametrické entity

□ Externí entita

- Použití: Modularizace DTD

```
<!ENTITY % ISOLat2 SYSTEM "iso-pub.ent">  
...  
%ISOLat2;  
...
```

Podmíněné sekce

```
<!ENTITY % draft 'INCLUDE' >
<!ENTITY % final 'IGNORE' >

<![%draft;[
<!ELEMENT book (comments*, title, body,
supplements?)>
]]>
<![%final;[
<!ELEMENT book (title, body, supplements?)>
]]>
```

DTD – větší příklad

```
<?xml version="1.0" encoding="windows-1250"?>
<!ELEMENT zaměstnanci (osoba)+>
<!ELEMENT osoba (jméno, email*, vztahy?)>
    <!ATTLIST osoba id ID #REQUIRED>
    <!ATTLIST osoba poznámka CDATA #IMPLIED>
    <!ATTLIST osoba dovolená (ano|ne) "ne">
<!ELEMENT jméno ((křestní, příjmení)|(příjmení,
křestní))>
<!ELEMENT křestní (#PCDATA)>
<!ELEMENT příjmení (#PCDATA)>
<!ELEMENT email (#PCDATA)>
<!ELEMENT vztahy EMPTY>
    <!ATTLIST vztahy nadřizený IDREF #IMPLIED>
    <!ATTLIST vztahy podřizení IDREFS #IMPLIED>
```


Přehled XML technologií

Technologie XML

- XML = eXtensible Markup Language
  - Technologie XML = sada souvisejících technologií
    - Rozhraní pro práci s XML daty – DOM, SAX
    - Popis struktury XML dokumentů – DTD, XML Schema
    - Dotazování nad XML daty – XPath, XQuery
    - Aktualizace XML dat – XQuery Update
    - Transformace XML dat – XSLT
-

Související problematika

☐ Standardní XML formáty

- XHTML, OpenOffice, MathML, SVG, ...

☐ Persistence XML dat

- Nativní XML databáze
  - Relační databáze s XML
  - SQL/XML
-

Konec

